

Sel. Ü. Fen-Ed. Tarih

08 OCAK 1996

1990 Atatürk İlk.İ.T. Ramazan ÇALIK

Prof.Dr.Nejat GÖYÜNÇ

Gottard Jaschke ve Türk İnkılap Tarihine Hizmetleri

Y. Lisans Tezi.

101/00005 JASCHKE Gottard

Sayfa.

12000
Gottard Jaschke ve Türk İnkılap Tarihi'ne hizmetleri. ÇALIK, Ramazan. Bil. Uz.
Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1990. 102s.
Danışman: Prof.Dr.Nejat Göyünç.

28 TEMMUZ 1994

- 421 JAESCHKE, Gottard: Türk inkılabı tarihi kronolojisi. 1918 - 1923, 1923 - 1930.
2 cilt. Çeviren : Niyazi Recep Akso. İstanbul 1939, 1941 Milli Mecmua Basımevi, (Ak-Ün Basımevi). 8°
1. c. : III+158 s. F. 80 k.
Bibl.: 4. - 18. s.
2. c. : 149 s. F. 125 k.

01 ARALIK 1993

«İstanbul Üniversitesi Yayınları : 98»
«Edebiyat Fakültesi Türk İnkılabı Tarihi Enstitüsü 2,4»

- 5348 JÄSCHKE, G. Turkey since the Armistice of Mudros.
Tr. Bagley, F.R.C. The Muslim world: a historical survey. Part IV: Modern times. Fascicule 1. Leiden: Brill, 1981, pp.26-61

11 KASIM 1991

Spuler, Bertold: Über Gottard Jäschke - "zum Geleit". In: WI N.S. 15.1974. S. 1-4. (Festschrift Gottard Jäschke.)

11 KASIM 1991

Schriftenverzeichnis Gottard Jäschke. [2.3.] In: WI N.S. 15.1974. S. 5-25.
[2.] Schwarz, Werner: Ergänzungen zum Schriftenverzeichnis Gottard Jäschke seit 1973. In: WI N.S. 23/24.1984. S. 499-502. [3.] Benzing, Johannes: Gottard Jäschke 1894-1983. [Nekrolog, Bibliographie 1974-1983, 1 Portr.] In: Der Islam 62.1985. S. 1-4.

- 6 KREISER, K. Gottard Jäschke (1894-1983): zur Entstehung der türkischen Zeitgeschichtsforschung. Turkologie heute - Tradition und Perspektive: Materialien der dritten Deutschen Turkologen-Konferenz, Leipzig, 4.-7. Oktober 1994, hrsg. Nurettin Demir und E.Taube. Wiesbaden: Harrassowitz, 1998 (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, 48), pp.185-194

10 MAYIS 2000
10 MAYIS 2000

Vals, Mongré (1930-1950), and subsequently taught at the Gregoriana until 1974, when he returned to France. His writings include *Le régime corporatif et les catholiques sociaux* (1938), *Compendium ethicae socialis* (1951), *Historia documentorum ecclesiae in re sociali a Leone XIII ad Pium XII* (1956), and *Doctrina pontificale et historia* (1964). He died in 1980. IndexBFI* (1); NUC

Jaroslawska-Gasiorowska, Maria, fl. 20th cent., her writings include *Architektura neoklasycyzna w Krakowie* (1933), *Les principaux manuscrits à peintures du Musée des princes Czartoryski à Cracovie* (1935), *Oprawy artystyczne XIII-XVIII w. w zbiorach Czartoryskich w Krakowie* (1952), *Malarstwo polskie XIX i XX wieku; katalog wystawy* (Toruń, 1952), and she was a joint author, with St. J. Gasiorowski, of *Cracow, its antiquities and museums* (1924). NUC, pre-1956

Jarrett, Henry Sullivan, born in 1839, he was educated at Bath. He entered the army and served in India in the Mutiny, and later in Afghanistan. A secretary and member of the Board of Examiners at Fort-William, his writings include an Arabic edition of the *Arabian nights* (1880), and the translation, *History of the caliphs*, from the Arabic of al-Suyūfī (1880-81). He retired with the rank of colonel and died in 1919. Buckland; IndianBilnd (1); Riddick; *Who was who*, 2

Jarring, Gunnar Valfrid, born 12 October 1907 at Brunnby, Sweden, he studied at Lunds Universitet, where he received a doctorate in 1933, and where he subsequently taught Turkic languages until 1940, when he entered the Swedish diplomatic service. He was a sometime under secretary general and special representative of the UN Secretary General on the Middle Eastern question. His writings include *Matter of ethnological interest in Swedish missionary reports from southern Sinkiang* (1979), *Some notes on Eastern Turki (new Uighur) munazara literature* (1981), *Return to Kashgar; Central Asian memoirs in the present* (1986), and *Culture clash in Central Asia* (1991). In 1988 appeared *Turcica and Orientalia; studies in honour of Gunnar Jarring*. He died on 29 May 2002. CurBio, 1957; Index Islamicus (4); IntWW, 1974-2002; IntWWAS, 1976/77; Master (9); *Materialia Turcica*, 3 (1977), pp. 164-166; MidE, 1982/83; Schoeberlein; *Vem är det*, 1969-2001; Who, 1974-2002; WhoUN, 1975; WhoWor, 1974/75-1984

Jarry, Jacques, born 20th cent., his writings include *Hérésies et factions dans l'Empire byzantine du IVe au VIIe siècle* (Le Caire, Institut Français d'Archéologie Orientale, 1968), and *L'Iconoclasme* (Hiroshima, 1991). ZKO

Jarvis, Claude Scudamore, born in 1879, he served as a trooper in the Imperial Yeomanry in the South African war, then in Special Reserve Dorsetshire Regiment, 1902; he served in France, Egypt and Palestine, 1914-18, when he entered the Egyptian Government Frontier Administration, serving two years in the Western Desert; then two years as Governor of the Oases of the Libyan Desert with headquarters at al-Kharga; and in 1922 he was appointed Governor of Sinai, a post which he held until his retirement in 1936 with the rank of major. He was for some time a member of Council, Royal Central Asian Society. His writings, partly under the pseudonym Rameses, include *Three deserts* (1936), *Desert and delta* (1938), *Yesterday and to-day in Sinai* (1938), and *Oriental spotlight* (1952). He died in 1953. BiIn, 3; DBN; *Journal of the Royal Asian Society*, 41 (1954), p. 93; NYT, 10 December 1953, p. 48, col. 3; WhE&EA; *Who's who*, 1943; *Who was who*, 5

Jarylgasinova, R. Sh., 1931- see Dzharylgasinova, Roza Shotaevna

Jarzębowski, Tadeusz, fl. 20th cent., his writings include *Wstechświat i jego zagadki* (Warszawa, 1956). NUC, 1956-67

Jašar-Nastena, Olivera, born 20th cent., her writings include *Турски елементи во јазикот и стилот на Македонската народна поезија* (Skopje, 1987), and she was a joint author of *Македонски текстови 10 - 20 век* (Skopje, 1966). osk

Jäschke, Gotthard Friedrich Comenius, born 8 April 1894 at Reichenbach, he received a Dr.jur. in 1917 from the Universität Greifswald. He was a professor at the Universität Berlin from 1931 to 1945, and the Universität Münster from 1947 to 1959. His writings include *Die Entwicklung des osmanischen Verfassungsstaates von den Anfängen bis zur Gegenwart* (1917), *Türkei* (1941), *Turecko* (Praha, 1942), and, jointly with F. Taeschner, *Aus der Geschichte des islamischen Orients* (1949). He died in 1983. DIBE; DIBilnd (2); Hanisch; HbDIWiss; Index Islamicus (3); Kürschner, 1935-1983; *Welt des Islams*, 38 (1998), pp. 406-423; *Wer ist wer*, 1955-67/68; Widmann

Jashar-Nasteva, Olivera see Jašar-Nasteva, Olivera

Jasińska, Jolanta, fl. 20th cent., she was a joint author of *Nowa i współczesna literatura arabska 19 i 20 w* (Warszawa, 1978). NUC, 1979

Jasiński, Bogusław, born 18 October 1931 at Żydaczów (Zhydachir), Ukraine, he was an economist who received his degrees at Kraków, where he taught since 1964, first as a lecturer and later as

WOLFGANG BEHN, CONCISE BIOGRAPHICAL COMPANION TO INDEX ISLAMICUS: AN INTERNATIONAL WHO'S WHO IN ISLAMIC STUDIES FROM ITS BEGINNINGS DOWN TO THE TWENTIETH CENTURY: BIO-BIBLIOGRAPHICAL SUPPLEMENT TO INDEX ISLAMICUS, 1665-1980, VOL. II(H-M), LEIDEN 2006.

MADE YAPINT ANDITAN
SOMBA GELLEN DOKUMAI

ABSTRACT

Kadro magazine which was published in the leadership of Şevket Süreyya, Vedat Nedim, Yakup Kadri, İsmail Hüsrev and Burhan Asaf constitutes the first and the most important chain of Kemalism and etatism. Kadro members found the opportunity to explain their thoughts for three years, from the beginning of 1932 until the early 1935, through the publication organ named "Kadro". The most strict reaction came from Republican People's Party against Kadro Movement who appeared out of RPP and undertook the to systematically develop "the ideology of revolution" called "Kemalism" on which the current power was based on. Moreover, the leading directors of İş Bank considered as the most important representatives of capital market and liberal-demokrat intellectuals opposed to Kadro members. It is certain that their attempts towards RPP and especially Atatürk weakened Kadro movement.

Keywords:

Atatürk
Kadro
Kemalism
Etatism
İdeology

Atatürk Dergisi, cilt: III / sayı: 4
(Temmuz 2003) s. 35-51.

D.2483

ÜN LÜ ALMAN DOĞU UZMANI
GOTTHARD JÄSCHKE (1894-1983)

GOTTHARD JAESCHKE (1894-1983): FAMOUS GERMAN
ORIENTALIST

Doç. Dr. Selami KILIÇ*

Gotthard Jäschke'nin Kısa Biyografisi:

Türk tarihinin Birinci Dünya Savaşı'ndan 70'li yıllara kadar ki bölümü ve özellikle Atatürk devri üzerindeki eserleri ile tanınan, Türkiye'yi özellikle Atatürk'ün Modern Türkiye'si'ni çok iyi tanıyan, Alman doğu uzmanı ve doğu dilleri bilgini Gotthard Jäschke; 8 Nisan 1894'te Silezya - Schlesien- (Ober-Peilau, Reichenbach)'da doğdu. Prof. Max Jäschke'nin oğludur. Niesky (ortaokul 1900-1904), Potsdam (1904-1910) ve Berlin-Lichterfelde'de klasik diller öğretimi yapan Schiller Lisesi'nde (1910-1912) orta öğrenimini tamamladı. 1912'de Freiburg im Breisgau Üniversitesi'nde yüksek öğrenime başladı. Bir süre sonra Berlin Üniversitesi'ne geçen Jäschke, bu üniversitedeki Doğu Dilleri Enstitüsü (Seminar für Orientalische Sprachen) Türkçe bölümüne devam ederek, 1914'te buradan "iyi" derece ile diploma aldı. Bu üniversitelerde hukuk, oryantalizm-şarkiyat- ve özellikle Türkoloji tahsil etti. Birinci Dünya Savaşı'nda askere çağrılan Jäschke, Ekim 1915'te Batı Cephesi'nde Somme-Py'de ağır bir şekilde yaralandı ve böylece askerlik görevi sona erdi. 1916'da Berlin'de Prusya Yüksek Mahkemesi (Kammergericht)'nde birinci hukuk sınavını vererek, devlet hizmetine girdi. 1917'de Greifswald Üniversitesi'nde "Başlangıcından Bugüne Kadar Osmanlı Meşrutiyet İdaresinin Gelişmesi (Die Entwicklung des osmanischen Verfassungsstaates von den Anfängen bis zur Gegenwart)" konulu tezini savundu ve hukuk doktoru unvanını kazandı. 1917/1918'de "Alman İslamî Bilimler Derneği (Deutsche

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

709 EKİM 2003

hamle, ekonomik kalkınma teorileri açısından olsun veya tarihte görülen başarılı örnekleri bakımından olsun, nereden bakılırsa bakılsın, ekonomik gelişmenin en rasyonel ve en çabuk yoludur.

THE ECONOMIC POLICY OF TURKEY
DURING THE ATATÜRK PERIOD
(Abstract)

This article deals with Atatürk's views on economics and the economic policy followed in Turkey during his life time.

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ DERGİSİ
cilt: II / sayı: 4, Kasım 1985,
s. 257-275. D. 229

03 ARALIK 1988

KAYIPLAR

PROF. DR. GOTTHARD JAESCHKE

(8 Nisan 1894 - 2 Aralık 1983)

2 Aralık 1983 günü kaybettiğimiz Gotthard Jaeschke, 8 Nisan 1894'te Silcya'da doğdu. Üniversite eğitimi, hukuk, şarkiyat ve Türkoloji konularında, Freiburg ve Berlin'de yaptı. 1915'de Alman dışişlerine giren Jaeschke, çoğunlukla Türkiye ve Kafkasya'da görevlendirildi. 1924-1927'de İzmir ve Tiflis'te viskonsüllük; 1927-1931'de Ankara'da elçilik başkâtipliği yaptı. 1931'de Berlin Şark Dilleri Enstitüsü'nde Türkçe öğretenliğine başladı. 1936'dan, Rus işgali dolayısıyla Enstitü'nün kapatıldığı 1945'e kadar bu görevini profesör sanı ile sürdürdü. 1947-1959 yılları arasında Münster/Westfalen'deki Üniversite'de konuk profesör olarak, Türkoloji, İslâmiyet, Türk tarihi, Türk hukuku, Türk inkılabları konularını içeren dersler verdi. Ayrıca bu konularda araştırma, doktora yapmak isteyenlere de yardımcı oldu.

Jaeschke, doğu bilimleri üzerindeki geniş bilgisini, Azerbeycan'la ilgili çalışmalarının yanında, özellikle ilgi duyduğu Türkler üzerindeki araştırmalarında yoğunlaştırdı. Osmanlı tarihinin son dönemleri, Jön Türkler, İslâmiyet, Türk dili, Türk Kurtuluş Savaşı vb. konular üzerinde çalıştı. Atatürk inkılabları, bu inkılabların doğrultusunda çağdaşlaşan Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile ilgili çeşitli incelemeler yayınladı. 200'ü aşkın yazısından çoğunun konusu Atatürk ve yakın tarihimize ilgili olan Jaeschke, ayrıca bu konu ile ilgili birçok yapının da tanıtmasını yaptı. Tarih çalışmalarıyla dünya çapında ün yapan Jaeschke, Türkiye'de de hak ettiği saygın yeri almıştır.

89 yıllık bilimsel çalışmalarla dolu yaşamı: "Ulu Atatürk'ü anarken hayata gözlerimi yummaktayım" cümlesi ile, 2 Aralık 1983'de, son bulan Prof. Dr. Gotthard Jaeschke'nin anısı önünde saygı ile eğiliyoruz. *

GOTTHARD JAESCHKE'NİN
YAYINLARININ LİSTESİ

A. ŞARKİYAT

I. Kitap ve Makaleler

1. Die Entwicklung des osmanischen Verfassungsstaates von den Anfängen bis zur Gegenwart. Hukuk Doktorası. Greifswald 1917. — Tekr. bs. WI V (1917), S. 5-56. — Geniş. ayırtasım Berlin 1917: Verlag "Der Neue Orient", 57 S.
2. Die rechtliche Bedeutung der in den Jahren 1909-1916 vollzogenen Abänderungen des türkischen Staatsgrundgesetzes. WI V, S. 97-152.
3. Das Streben der Türkei nach wirtschaftlicher Selbständigkeit und die Stellung des deutschen Handels. NO I (1917), S. 501 v.d. (a).
4. Verordnung über die Pflichten der Müftis, aynı yer S. 545.

* Gotthard Jaeschke'nin biyografisi ve eserleri ile ilgili bilgi, Prof. Dr. Bertold Spuler, Die Welt der Islams, XI, 1974 adlı kaynaktan alınmıştır.

Angaben hierzu aus dem 16. Jahrhundert zusammengestellt. 1464 soll Nicolò Corner, der zu den Türken übergegangen war, *Sangiaco a la Valona* gewesen sein⁴⁸⁾. 1480 leitete Gedik Ahmed Paşa als Statthalter von hier aus die Expedition gegen Otranto. Vor 1482 war Hâğgi Beg Sandschakbeg; er leitete die Verhandlungen mit Neapel ein⁴⁹⁾. Anfang 1485 kennen die Italiener Sinân Paşa als *flambulario*⁵⁰⁾. 1491 treffen die Mantuaner in Avlona einen ungenannten *governatore*⁵¹⁾; auch im September 1492 nennen sie den *flamorar* nicht⁵²⁾. Spätestens im April 1494 wurde der frühere Qapıgıbaşı hier Sandschakbeg (s.o.). Das Kommando über die kleine Flotte, die neben einer Garnison zum Schutz des recht besuchten Handelshafens dauernd in Avlona stationiert war⁵³⁾, bekam im Frühjahr 1496, wie KISSLING gezeigt hat, der frühere Gesandte Qâsim Beg.

⁴⁸⁾ BABINGER, *Fränkische Briefschaften*, S. 77f.

⁴⁹⁾ vgl. UZUNÇARŞILI, *Dostluk görüşmeleri*, s.o. Anm. 29.

⁵⁰⁾ BABINGER, *Arianiten*, S. 17 Anm., nach Giovanni Dario. Vor 1489 war ein Mevlânâ Qâsim Çelebi Richter in Avlona: N. BELDICEANU in *Revue des Études Islamiques* 1966, S. 111.

⁵¹⁾ KISSLING, *Gonzaga*, S. 6.

⁵²⁾ a.a.O., S. 13.

⁵³⁾ HALIL İNALCIK in *EI*² II S. 656.

Der Islam 45/3 (1969),

Jememi Ortodokslekle dosyasında.

Die Türkisch-Orthodoxe Kirche

(Nachträge)

Von Gotthard Jäschke (Münster)

Ein Studium der türkischen und englischen Presse in den Bibliotheken von Ankara, Istanbul und London, sowie der von Premierminister Harold Wilson am 10. Februar 1966 für die Geschichtsforschung bis Ende 1922 freigegebenen Akten des *Foreign Office* ermöglichte dem Referenten folgende Ergänzungen und Berichtigungen zu seinem Aufsatz in „Der Islam“, Bd. 39, 1964, S. 95—129.

I. Die „Große Idee“

a) DOROTHEOS, Locum Tenens des Patriarchats

In einem Gutachten, das Lord Granville (Athen) am 23. November 1918 dem *Foreign Office* einreichte, heißt es: „*Le Métropolitain de Brousse Dorothe Mamelis est un prélat qui n'a pas froid aux yeux. Très énergique et intelligent, il a nommé une délégation mixte, composée de Prélats et de Curés, avec mandat de se rendre en Europe, plaider au nom du Patriarcat la cause des Grecs orthodoxes de la Turquie et demander la reconnaissance de leurs droits*“.

Wenn er am 9. März 1919 die osmanischen Griechen (*Rum millet*) von ihren Staatsbürgerpflichten lossprach (Anm. 50)¹⁾, so konnte die Hohe Pforte hierin mit Recht einen Akt des Hochverrats erblicken. Friedrich-Wilhelm FERNAU vertritt zwar in seinem umfassenden und gut dokumentierten Buche „*Patriarchen am Goldenen Horn, Gegenwart und Tradition des orthodoxen Orients*“²⁾ die Meinung (S. 112), dieser Vorwurf sei abwegig, da mit dem Waffenstillstand von Mudros „ein Interregnum eingetreten“ sei. Eine solche Auffassung hat aber selbst die britische Regierung trotz schwerster Eingriffe in die Souveränität des Sultans niemals geltend gemacht, sondern grundsätzlich an ihrem Fortbestehen festgehalten.

Am 3. Juli 1919 übergab Dorotheos, zusammen mit dem Armenisch-Gregorianischen Patriarchen Zaven, dem *Locum Tenens* des Katholisch-Armenischen Patriarchats und dem Leiter der Protestantischen Gemeinde, dem *Acting High Commissioner* Sir Richard Webb einen Protest gegen die türkischen „*Bandes et milices*“ mit der Bitte, „*que les Alliés, protecteurs de la Chrétienté en Orient et libérateurs des Nations opprimées, veuillent prendre les mesures qu'ils jugent opportunes*“. Die Delegation gab im Gespräch mit Webb zu, daß „*this state of insecurity had only taken its present acute form since the occupation of Smyrna by the Greek troops*“.

¹⁾ Alle Zitate beziehen sich, wenn nichts anderes angegeben, auf den erwähnten Aufsatz des Referenten.

²⁾ Opladen 1967, C. W. Leake Verlag.

22 UCAK 211

Die Türkisch-Orthodoxe Kirche

Von Gotthard Jäschke (Münster/Westf.)*

Als die wichtigste Tatsache in der Geschichte des türkischen Volkes hat Wilhelm BARTHOLD die um das Jahr 1000 im wesentlichen abgeschlossene durchweg freiwillige Annahme des Islams bezeichnet¹⁾. Die vorhergehenden Missionserfolge der Manichäer, Buddhisten und Nestorianer²⁾ hinterließen fast nur literarische Spuren. Nichtmuslimisch waren schließlich bloß die Jakuten, die den Schamanismus, die Urreligion der Türken, bewahrten, die Tschuwaschen (wohl Reste der Wolgabulgaren), die der Mission der Russisch-Orthodoxen Kirche erlagen³⁾, die Karäimen (Karäer), die die jüdische Religion (ohne den Talmud) annahmen, und zwei christliche Splittergruppen: die Gagsen, wohl Nachkommen von Petschenegen, die im Byzantinischen Reich zum Christentum übertraten und unter dem Seldschukenherrscher 'Izz ed-Din Kai Kāwūs II. dahin zurückkehrten⁴⁾, und die sogenannten Karamanlis⁵⁾, die entweder auch als „christianisierte Türken“ (türkische These) oder als „turkophone oder kappadokische Griechen“ (griechische These) angesehen werden.

* Für wertvolle Hinweise bei Beschaffung und Auswertung des Quellenmaterials bin ich den Professoren N. Andriotis (Saloniki), B. Spuler (Hamburg) und F. R. Unat (Ankara) zu Dank verpflichtet.

Zahlen hinter Verfassernamen oder Abkürzungen bezeichnen die Anmerkung, in der ihre Schrift oder die Veröffentlichung mit vollem Titel erwähnt ist.

¹⁾ W. BARTHOLD, 12 *Vorlesungen über die Geschichte der Türken Mittelasiens*, Beiband zu: *Die Welt des Islams* (WI), 14—17, 1932—35; Nachdruck: Darmstadt 1962, S. 56, 71, 78.

²⁾ Teilweise dauerte ihr Erfolg kaum 100 Jahre.

³⁾ Bertold SPULER, *Die Wolga-Tataren und Baschkiren unter russischer Herrschaft*, in: *Der Islam* 20, 1949, S. 158.

⁴⁾ Paul WITTEK in *Rocznik Orientalistyczny* 17, 1951—52, S. 12 ff. und *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* (BSOAS), 14, 1952, S. 639 ff.

⁵⁾ Nach Andriotis hatte dieses Wort, das die K. selbst nie gebrauchten, im Munde der gräköphonen Griechen einen verächtlichen Beigeschmack, so wie das Wort Λαῖοι (Laien) für die pontischen Griechen (Privatbrief vom 21. 8. 1962); s. u. Anm. 21.

Die türkische These hat zuerst CAMI⁶⁾ ausführlicher zu begründen versucht⁷⁾. Auf die schwierige Rassenfrage geht er bloß insoweit ein, als er die geringe Zahl echter Griechen im heutigen Griechenland erwähnt, für Anatolien aber die Ergebnisse anthropologischer Messungen⁸⁾ abwarten will. Unberührt läßt er auch die auf Vermutungen europäischer Archäologen und Historiker sich stützende Behauptung von dem „seit mindestens 7000 Jahren von Türken besiedelten Anatolien“⁹⁾, die jetzt selbst in türkischen Gelehrtenkreisen kaum noch Anhänger findet. Von den Karamanlis sagt er, sie verstünden kein Griechisch und sprächen ein reineres Türkisch¹⁰⁾ als manche ihrer muslimischen Landsleute; sie hätten noch die bei diesen nicht mehr üblichen Familiennamen; in Brauch und Sitte¹¹⁾ — bis hin zum *Cirid*-Spiel¹²⁾ — glichen sie ihnen vollständig; daß sie ihre Religion behalten konnten, verdankten sie der Toleranz der Seldschuken und Osmanen (S. 6—8, 11). Alles dies sei nur so zu erklären, daß es Nachkommen alttürkischer Völkerschaften seien, die seit dem 6. Jahrhundert als Sklaven oder Söldner nach Byzanz kamen, zum Christentum bekehrt oder gezwungen wurden und im Heere des Kaisers dienten. Zweifellos seien unter den im 9.—10. Jahrhundert als Grenzschutz gegen die Araber im Gebiet vor dem Taurus angesiedelten „*Limitanei*“ auch Türken gewesen¹³⁾;

⁶⁾ Cami Baykurt, 1918—1919 Generalsekretär der „Liga zur Verteidigung der osmanischen Rechte an Smyrna“ (WI 18, 1936, S. 56), 3. Mai—17. Juli 1920 Minister des Innern in Ankara (*Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen zu Berlin* (MSOS), 38, 1935, S. 142).

⁷⁾ CAMI, *Osmanlı Ülkesinde Hristiyan Türkler* (Die christlichen Türken im osmanischen Staatsgebiet), 2. Aufl., Istanbul 1932 (zuerst 1918 als Flugschrift in Smyrna und in der Zeitung „Söz“ in Istanbul, dann in 1. Aufl. 1922 in Istanbul in Buchform erschienen).

⁸⁾ Vgl. *Belleter* IV, 1940, Nr. 13, S. 39.

⁹⁾ *Türk Tarihinin Ana Hattarı, Methal Kısmı* (Grundlinien der türkischen Geschichte, Einführungsteil), Istanbul 1931, S. 8.

¹⁰⁾ HAMDULLAH SUBHI (Tanrıöver) erwähnte in einem Vortrag von 1923, daß er in Adalia von türkisch-orthodoxen Frauen „Hunderte von alttürkischen Wörtern“ gelernt habe (*Dağ Yolu*, Ankara 1928, S. 194, zuerst in *Hakimiyeti Milliye*, 1923; genaue Daten nicht feststellbar).

¹¹⁾ Vgl. Vital CUINET, *La Turquie d'Asie*, I (Paris 1891), S. 809 f. bezüglich der orthodoxen Christen um Adalia; sie hielten sich dabei für bessere Christen als ihre Glaubensgenossen in Griechenland, die sie (bis um 1870) *yabandji keupeks* (*chiens d'étrangers*) nannten. (!)

¹²⁾ Max Frh. von OPPENHEIM, *Der Djerid und das Djerid-Spiel*, in: *Islamica*, II, 1927, S. 590 ff.

¹³⁾ Gewiß kamen auch „Verbrüderungen“ mit den türkischen Söldnern des abbasidischen Heeres vor — wie später in der Schlacht von 1071 (Cami, S. 121 f. nach Gustave SCHLUMBERGER, *Épopée byzantine*, III, S. 89).

T.T.K. Belleteri, c. XXVIII / sayı: 110

Nisan - 1964, s. 301-303.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

17 TEMMUZ 1993

PROFESÖR DR. GOTTHARD JÄSCHKE

FAİK REŞİT UNAT

Türkiye Tarihinin Birinci Cihan Savaşı günlerinden son yıllara kadar olan yakın dönemi üzerinde çalışanların, adına ve eserlerine saygı duydukları uluslararası bir şöret olan Profesör Dr. G. Jäschke, 8 Nisan 1964 günü, hayatının yetmişinci yıldönümüne ulaşmış bulunuyor. Türk Tarihinin bu emektar dostunu ve Kurumumuzun bu şerefli üyesini, bu mutluluğa eriştiğinden dolayı candan kutlamayı ve ona sağlık ve huzur içinde çalışarak verimli mesaisiyle Türkiye Tarihine ve ilme hizmetine devam edebilmesi için Tanrı'dan uzun ömür dilemeyi, bir dost ve meslektaş sıfatıyla zevkli bir vazife bilmekteyim. Bu vesile ile feragatkâr olduğu kadar mütevazı ve gerçek bir Türk dostu bulunan bu ilim adamının hayatı ve eserleri hakkında "Belleteri"de yer alan bu yazımla, onun Münster Üniversitesi tarafından tertiplenen yıldönümü törenine, Türkiye'den de ufak bir armağan sunmak istedim.

Profesör Jäschke, 8 Nisan 1894'de Silezya'da Reichenbach bölgesindeki Oberpeilau köyünde doğmuştur. Berlin civarında Lichterfelde'deki klâsik diller öğretimi yapan Schiller Lisesine devam ederek 1912'de Bakaloryasını vermiş ve aynı sene Freiburg i. Br. Üniversitesinde yüksek öğrenime başlamıştır. Bir süre sonra Berlin Üniversitesine geçen Jäschke'nin bu Üniversitedeki Seminar für Orientalische Sprachen (Doğu Dilleri Enstitüsü) nün Türkçe bölümüne devam ederek 1914'de diploma aldığını görüyoruz. Birinci Cihan Savaşı'nın silâh altına çağırıldığı bu genç Üniversiteli, Batı cephesine sevk olunuyor, Champagne'da katıldığı savaşlardan birinde, 6 Ekim 1915'de yaralanarak saf dışı bırakılıyor. İyileştikten sonra 1916'da Berlin'de Prusya Yüksek Mahkemesinde (Kammergericht) de birinci Hukuk imtihanı geçirerek devlet hizmetine giriyor ve 1917'de Greifswald Üniversitesinde "Başlangıcından bugüne kadar Osmanlı Meşrutiyet İdaresinin Gelişmesi" konulu tezini kabul ettirerek Hukuk doktoru pâyve ve unvanını kazanıyor.

1918-1931 yılları arasında Almanya Dışişleri Bakanlığı kadrosunda görev alan Jäschke'yi 1918'de, Birinci Cihan Savaşı'nın son

GOTTHARD JÄSCHKE*

Prof. Dr. BERTOLD SPULER

Çev. MİHİN LUGAL

Kısa bir süre önce yakın bir dostum dedi ki : “Şarkiyat hepimizin üzerinde sadece bir sandalla dolaştığımız bir okyanustur.” Fikrimce bizim görevimiz bundan daha isabetli bir şekilde ifade edilemez. Önemli olan, o veya bu avı yakalayıp sandalla emin bir şekilde karaya çıkarmaktır. Bunu da Gotthard Jäschke geniş ölçüde yapmış ve bunu yaparken de tek bir sahada Alman hudutlarını çok aşarak münakaşa edilmez bir üstad olmuş, takdir edilmiş, saygınlık görmüş ve hayat boyu çalışmalarını hasrettiği ülke olan Türkiye’de de tekrar tekrar onurlandırılmıştır. Bu memleketin gelişmesini aşağı yukarı 1908’den itibaren dönüm noktası olan 1960’a kadar ve bilhassa Kemal Atatürk’ün idaresindeki Türk halkının ve devletinin büyük yenileme devresini, yani bizzat şahit olduğu olayları, araştırmalarının merkez noktası yapmıştır. İlişkide sunulan literatür listesinde toplanmış olan çok sayıdaki çalışmaları, yalnız geniş ve derin bilgisinin kanıtları olmayıp Türklere ve onların kaderine duyduğu beşerî alakasını ispatlamakta ve olaylara direkt taze bakışını ve içten ilgisini kanıtlamaktadır. Bundan dolayı Türkler ve biz Almanlar ona çok teşekkür borçluyuz.

Gotthard Jäschke, yıllarca topladığı çok sayıdaki yapı taşlarını bir araya getirmesini iyi bildi. Bunlar sonra standart eserler oldu. Birbirini tamamlayan sekiz kısım halinde yayınlanmış olan ve 1918-1961 yıllarını kapsayan “Türkiye Tarih Takvimi” vazgeçilmez bir kaynaktır (Bak. yay. listesi Nu. 11, 12, 13, 20, 36, 82, 116, 141). Bu kronolojide, Türkiye’nin siyasî, dinî, kültürel ve iktisadî hayatına ait en önemli olaylar, bugün açıklanabildiği nisbette, kısa cümlelerle belirtilmektedir (Bu devire ait çeşitli arşivler halen kapalıdır).

Jäschke, bu en önemli eserinde (Magnum Opus) insan hayatı ile ilgili bütün safhaları eşit şekilde işlemeye çalıştıysa da kendi yaradılış ve tahsiliyle uygun olarak, formasyonunun etkisi ile bazı sahalara ağırlık vermiştir : dinî konular, bunları ancak dinî inançlara bağlı

* Festschrift Gotthard Jäschke, *Die Welt des Islams* XV (1974)

T.T.K. Bellefen, c. XLVIII / s. 189-190,

s. 309-338.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcut

05 AGUSTOS 1993

kapsamlı çalışma olma niteliğini korumaktadır. Jäschke geniş kapsamlı incelemeleri dışında, irili-ufaklı yüzlerce yazı yazmıştır. Bunlar daha çok Türk tarihi (I. Dünya Savaşı ve millî mücadele yılları) ile ilgilidir. Jäschke, birçok önemli kitap tanıtma yazıları da kaleme almıştır. Ayrıca, ünlü *Die Welt des Islams* [İslâm Dünyası] dergisinin yayınına çok uzun zaman hizmet etmiştir.

G. Jäschke 8 Nisan 1894'te Reichbach bölgesinde Silezya'da Oberpeilau köyünde doğdu. Moravya asıllı bir ailede ve dinsel bir çevrede yetişmesi, onun daha sonraki kişilik yapısında önemli izler bıraktı. Orta eğitimini Niesky, Potsdam ve Berlin'de tamamladı; Berlin civarındaki Lichterfelde'de klâsik diller eğitimi yapan Schiller Lisesini (*Gymnasium*) bitirdi.

1912'de Breisgau'daki Freiburg Üniversitesi'nde yüksek öğretimine başladı; daha sonra Berlin'e gitti. Seminar für Orientalische Sprachen'ın (Doğu Dilleri Enstitüsü) Türkçe Bölümüne devam etti, bu arada hukuk ve oryantalistik eğitimi gördü; 1914 yılında da diplomasını aldı.

I. Dünya Savaşı'nda askere gitti ve 6 Ekim 1915'te batı cephesinde Champagne'de Somme-Py civarında ağır yaralandı. Tedavisinden sonra Berlin'de Prusya Yüksek Mahkemesi'nde (*Kammergericht*)

I. Hukuk Sınavını vererek devlet hizmetine girdi. 1917 yılında Greifswald Üniversitesi'nde "Başlangıcından Bugüne Kadar Osmanlı Meşrutiyet Yönetiminin Gelişimi" konulu doktora tezini savundu ve hukuk doktoru oldu.

1918-1931 yıllarında Alman Dışişleri Bakanlığı'nda görev aldı: 1919-1924 yıllarında Berlin'de merkezde kaldı, 1920 yılında sınav kazanarak kariyere girdi ve 1924-1926 yıllarında İzmir'de, 1926-1927 yıllarında ise Tiflis'te Viskonsül olarak görev yaptı. 1927'de Ankara'da Alman Büyükelçiliği'ne 3. Kâtip (*Legations-Sekretär*) olarak atandı. 1931 yılına dek bu sıfatla aynı görevde kaldı; Türkiye'de yaşadığı bu uzun sürede 29.10.1929'da TBMM'de Atatürk ile bizzat tanıştı. 1931 yılında Berlin'deki Seminar für Orientalische Sprachen'da Türk Dili Kürsüsüne profesör olarak atandı. Bu görevde Türk tarihi ile ilgili araştırmalar yaptı.

1945 yılına dek profesör olarak üniversitede kalması, Hitler Almanyası'ndaki 1933 Üniversite Tasfiyesine karşın, üniversitede kalabilmesi Jäschke'nin III. Reich döneminde nasyonal-sosyalist yönetimle uzlaştığını göstermektedir. Bu dönemde üniversitede kalabildiği gibi, nasyonal-sosyalist resmî yayınlarda da yazılar yayınlamıştır. Herhalde bu dönemdeki tutumu nedeni ile olacak, 1945 yılında emekli edilmiştir. 1945 yılında Sovyet işgali altında kalan ve ikiye ayrılarak fiilen kapatılan Berlin'den ayrılmıştır.

1947-1959 yılları arasında Münster/Westf. Üniversitesi'nde konuk öğre-

tim üyesi olarak çalışmış ve bu sırada tarih çalışmalarını sürdürmüştür. Jäschke ölümüne değin aynı üniversitede konuk profesör olarak kalmıştır. Jäschke birçok kez Türkiye'ye gelerek, Türk Tarih Kurumu'nun Kongrelerine katılmış ve bildiriler sunmuştur.

Jäschke'ye 1955 yılında Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü tarafından Enstitünün Danışma Kurulu Fahrî Üyeliği ve 1959 yılında da Türk Tarih Kurumu tarafından kurumun Şeref Üyeliği payeleri verilmiştir.

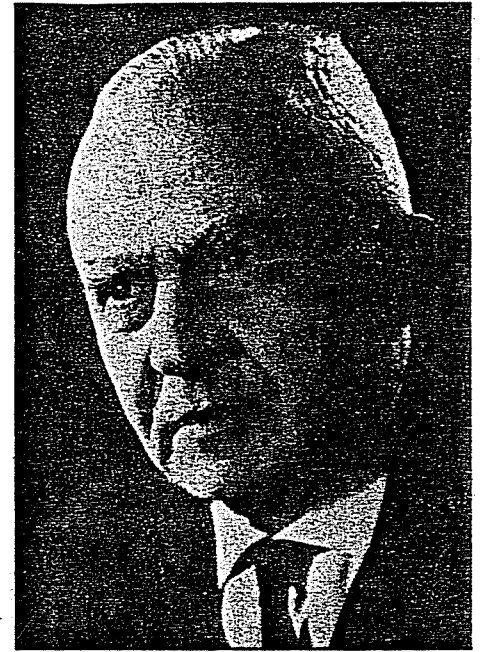
GOTTHARD JÄSCHKE'NİN TÜRKÇEYE ÇEVİRİLMİŞ OLAN ESERLERİ

KİTAPLAR

1. *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, çev. Cemal Köprülü, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Seri-Sayı: 11, Ankara, 1971.
2. *Yeni Türkiye'de İslâmlık*, çev. Hayrettin Örs, Bilgi Yayınevi, Özel Dizi: 10, Ankara, 1972. (Kitapta ayrıca yazarın 7 ek makalesi de vardır: 1922'deki Osmanlı Sözde Halifeliği/Ortaokullarda Din Öğretimi/ İslâmlığın Türkiye'de Günümüzde Durumu/Türkiye'de Din Adamları Problemi/ İslâmcılarla Atatürkçüler Arasındaki Mücadele/ Türkiye'de Din Adamlarının Yetiştirilmeleri Üzerine/ Ayasofya'da Yeniden Âyin mi?)
3. *Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi (I)* 1918-1923, çev. Niyazi Recep Aksu, İstanbul Üniversitesi Yayınları 98, Edebiyat Fakültesi Türk İnkılâbı Tarihi Enstitüsü: II, İstanbul, 1939.
4. *Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi (II)* 29.X.1923-I.I.1930, çev. Niyazi Recep Aksu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk İnkılâbı Tarihi Enstitüsü: IV, İstanbul, 1941.
5. *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi - Mondros'tan Mudanya'ya Kadar: 30 Ekim 1918-11 Ekim 1922*, çev. Nimet Arsan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Seri - Sayı: 12, Ankara, 1970.
6. *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi (II) - Mudanya Mütarekesinden 1923 Sonuna Kadar*, çev. Nimet Arsan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi - Sayı: 12 a, Ankara, 1973.

MAKALELER

1. "Azerbaycan Hakkında Almanca Neşriyatın", *İstiklâl* (Berlin), Nr.51, 1934; *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, 3. Yıl, Nr.25, s.27-31 ve *Türk Kültürü*, VII (1969), s.568-571.
2. "Türkiye Demiryollarının Tarihi ve Önemi", çev. Ş. Boray, *Demiryolları Dergisi*, XI, sayı: 132 (1936), s.593-598.
3. "28 Mayıs'tan 27 Nisana Kadar Azerbaycan'ın Millî Tarih Takvimi", *Kurtuluş* (Berlin), s.543.
4. "1916 Lozan Kongresinde Rusya Mahkûmu Milletler", *Kurtuluş* (Berlin), s.761-790 ve *Şimalî Kavkasya* (Varşova), Haziran-Ağustos 1937, s.8.
5. "Azeriler ve Tatarlar", *Kurtuluş* (Berlin), s.1106-1114.
6. "Ermenistan'ın Sovyetleştirilmesi", *Kurtuluş* (Berlin), 1938, s.1282-1290 ve 1357-1363.
7. "Hatay Sancağı", *Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiyesi*, Ankara, 1938, s.241-250.
8. "İskenderun ve Antakya Halis Türk Yur-

Gotthard Jäschke

dudur", *Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiyesi*, Ankara, 1938.

9. "Türkiye'de Memleket ve Halk", *Gençlik*, 1 Temmuz 1938.
10. "Yeni Türkiye'de Önderin ve Halkın İstekleri", *Cumhuriyet*, 27.11. 1938.
11. "Türk Hukukunda Evlenme Aktinin Şekli", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, c.18, s.3/4 (1952) ve c. 19, s.1/2 (1953), İstanbul, 1953.
12. "Türk-Rus Kafkas Sınırının Tarihi", *Ulus*, 27.11-2.12.1953.
13. "Büyük İnkılâpçı ve Diplomat Atatürk", *V. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 1960 ve *Ulus*, 20-29. IV.1956.
14. M. Tayyip Gökbilgin, "Millî Mücadele Başlarken. Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresine I. Kitap", (Ankara, 1959), (Kitap tanıtma yazısı), *Belleten*, XXIV/93 (1960), s.205-208.
15. "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Atatürk", *VI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 23.X.1961; *Hür Vatan*, 11-12.XI.1961 ve *Forum*, 1.XI.1961.
16. "1919-1922 Yılları Arasında Türk-Rus İlişkilerinde Komünizmin Rolü", *Yeni İstanbul*, 18-23.8.1964.
17. "Türkiye'de İmam-Nikâhı", *Sabri Şakir Ansay'ın Hâtırasına Armağan*, Ankara, 1964.
18. "Mondros'a Giden Yol", *Belleten* XXVIII/109 (1964), s.141-152.
19. "Türkiye", *Mücadele Dergisi* II (1965), s.359-361.
20. "İngiliz Belgelerinin Işığında Mondros'a Giden Yol", *Belleten* XXXI/121 (1967), s.131-133 (Türkçe özet).
21. "Mustafa Kemal'i Alıp Götmek İsteyenler", *Belleten* XXXII/128 (1968), s.499-508.
22. "İngiliz Belgelerinin Işığında Yunanlıların İzmir Çıkarması", *Belleten* XXXII/128 (1968), s.567-576.
23. "Yeni Görüş Altında Millî Mücadele", *Ulus*, 19.5.1969.
24. "Misak-ı Millî ve Mustafa Kemal", *Cumhuriyet*, 2.11.1970.
25. "Atatürk Bir Diktatör mü idi?", *Türk Kültürü* IX (1970), s.43 vd.
26. "Büyük Millet Meclisi'nin 50. Yıldönümü Münasebetiyle", *Belleten* XXXIV/134 (1970), s.185-188.

neleri arasında telif ettiği "Cihannuma," bidayette 6 cildlik bir dünya tarihi idi; elimizdeki kitap bunun Osmanlı tarihine tahsis edilen son cildinin müellif daha hayatta iken 1493 te yazılan ilk nüshasının faksimilesinden ibarettir. Bu cild müellifin hayatına, eserlerine ve Cihannumanın neşir ve istifade tarihine ait mu-fassal malûmatı hamil bir mukaddemeyi ihtiva etmektedir. Osmanlı tarihinin ana kaynaklardan olan Neşri tarihi daha Jok. Leunclavius (Hans Lewenklaus) un 1951 de neşrolunan *Historia Muslimanae Turcorum*'unda "Codex Hanivaldanus," sıfatiyle istifade edilmiştir. Muahharen Hammer Purgstall tarafından istifade edilmiş, 1859 da Th. Nöldeke, sonra J. Mordtmarn, Fr. Babinger ve P. Wittek ve saire âlimlerce müteaddid defa tetkik olunmuş olan bu eser Kiel müsteşriki Th. Menzel tarafından almancaya tercüme edilerek metniyle birlikte neşre hazır-lanmış, fakat bu zat Türkiye'de, seyahati esnasında (1929 da) Cihannumanın şim-di ilimizde bulunan bu 1943 nüshasını Kastamonu'da elde edince neşrine bu nüshayı esas edinmeyi kararlaştırmış, eserin bu şekilde neşrine Prusya Ulüm Aka-demisi üzerine almış, Prof. Menzel 1939 da vefat edince bu iş duraklamış niha-yet 1945 Nisan hadiselerinde Kastamonu yazması Berlinde yanıp telef olmuş, fa-kat Menzel tarafından çıkarılmış olan fotoğraf kopyesi oğlu Ottokar Menzelin elinde kalmış ve bu fotoğraflar yüzünden de yine Berlin Ulüm Akademisi hesa-bına Prof. Fr. Taeschner neşretmiştir. Ankara Tarih Kurumu, bu mühim kayna-ğın Türkiye'de mevcut nüshalara göre Faik Reşat Unat tarafından hazırlanan bir tenkidî nesrinin ilk cildini 1949 da yayınlamış ise de, bu naşire asıl müellife ait olan Menzel yazması (yani Kastamonu nüshası) meçhul kaldığından F. Taeschner eseri bu esas yazmasına göre yeni baştan neşretmeyi haklı olarak ele almıştır. Eserin ana nüshasının (Urtext) fotoğrafı olmasından başka bu yeni neşrin diğer mühim ciheti de odur, ki Leuenclavius'un istifade ettiği Conex Hanivaldanus, Neşrinin kitabına 1529 senesine kadar gelen müellifi meçhul bir ilaveyi ihtiva etmektedir. Taeschner Neşrinin bu Hanivaldanus'ta münderiç lâtince kısmını ve ilâvesini ayrı bir cild (Neschri-Chronik II) halinde yayınlamak, bundan sonra "Neş-ri tarihi kıymetinin, metin tenkidi ve münderecat bakımından takdiri,, (textkri-tische und inhaltliche Auswertung) ni üçüncü cild (Neschri Chronik III) yapmak plâniyle işe başlamıştır. Böylece alman âlimlerinin 16. asırdanberi tanıdıkları ve 1825 te Hammer'den başlayıp müteaddid defa üzerinde çalıştıkları bu mühim kaynak nesillerin biri diğerini tamamlıyan mesaisi mahsulü olarak mükemmel bir chronik şeklinde ilim âleminin istifadesine konulmaktadır. Şüpheski ki Anka-rada başlanan Neşri edisyonu ancak Taeschner'in başladığı işin sona ermesine kadar talik edilib onun tekmil çalışmalarından, bilhassa Hanivaldanus'taki ilâve-lerden istifade ederek tamamlanırsa, hiç olmazsa bu Kastamonu metnini kendi neşirlerinin ikinci cildine esas edinirse, tatminkâr bir şekil alacaktır.

Taeschner bu üç cildlik Neschri Chronik'i itmama muvaffak olursa bir Os-manlı tarihi metni üzerinde nasıl çalışılması gerektiğini bilfiil göstermiş olacağından dolayı şimdiden şayan-ı tebriktir. Yalnız naşir üçüncü cildde "inhaltliche Auswertung," ile iktifa etmeyip eserin tam almanca tercümesini verirse çok eyi yapmış olacaktır.

Z. V. TOGAN

Prof. G. Jaschke, *Der Islam in der neuen Türkei. Eine rechtsgeschichtliche Untersuchung* (Die Welt des Islams. N. S. vol. I. N. 1-3), Leiden 1951, s. 174.

Yeni Türkiyenin 1918 den sonraki tarihini bir vakanuvis gibi öğrenerek bir kaç mühim eser veren ve bu eserleri kısmen türkçeye tercüme edilen G. Jasch-ke bu son eserinde 1908 den başlayan Türk garpleşmesi tarihini ve dolayısıyla Türk müslümanlığının geçirmekte olduğu tahavvulleri bir hukukcu sıfatiyle tet-kik etmiştir. Muasır medeniyetle temasın 8. 4. 1927 de İsviçre kanunu medenisinin ve 22. 4. 1935 te İtalya ceza kanununun alınmasına münce olduğu bütün tafsi-lâtiyle anlatılmış, garpleşme zamanının vergileri arazi hukuku, elbise, kıyafet, takvim, alfabe ve soyadı, dinin devletten tamamiyle ayrılması, nihayet İslâmî ibadetlerin türkçeleştirilmesi bir bir ele alınmış ve hepsi kaynaklar gösterilerek izah edilmiştir. Eserin sonunda (148-151) Türkiye'de layiklik prensipinin tatbika-tından bahsetmiş, samimi müslüman oldukları ve İslâm merasimi ile defnedilmeyi istedikleri halde bazı devlet adamlarının Allah ismini dile almaktan sakınmaları şeklinde sivrileştirilen bu lâyikliğin 1946 da çok parti sistemine geçmekle yeni bir istikâmet aldığını ve 1950 de serbest seçimle meydana gelen yeni Mil-let Meclisinin açılışında bu meclis reisi Refik Koraltan'ın millet vekillerine hita-ben "Allah hepinizin muininiz olsun," demesi gibi resmi makamda dinî hissi iz-har eylemek yoluna gidildiğini, yani işin normalleşme yoluna girdiğini ve bunun da Türkiye'de islamiyetin yeni inkişafı demek olduğunu anlatmıştır.

Prof. Jaschke asrileşmenin tarihini İslamiyetin geçirdiği tahavvuller çerçevesine sokmuş ve bu mevzuun teoloji bakımından tahlilini başkalarına bıraktığını söyle-mekle beraber, meseleyi bu bakımdan inceliyeceklere bazı suâller tevcih ederek (s. 168-170) bu tahlilin anahatlarını göstermiştir. Fakat islamiyetin islahı yolunda Cemal Afganî ve Muhammed Abdüh'ün İslam âleminde yaptıkları propaganda-nın Türkiye'de fazla tesir icra etmeyip İslâm islahının tamamiyle bir millî hare-ket şeklini aldığını kabul ederek millî hareketin ruhu olan Ziya Gökalp ve baş-kalarının fikir ve nazariyelerini kaynaklar göstererek etraflı bir surette izah et-miştir. Türkiye'de islamiyet meselesine ait muhtelif âlimlerin ve bazı siyâsilerin fikir ve mütealeaları (s. 164-167) naklettikten sonra kendi fikilerini ilâve etmiş ve Türkiye'de dine doğru gösterilen yeni temayülün bir ricat olmayıp sivrileşen cihetleri düzeltilerek normal bir yola girmekten ibaret olduğunu söylemiştir. "Münevver diktatorası,"nı iç yahut dış saiklere uyarak yerleştirmek isteyen çev-relerin avam arasında hurafelerin, karınca dualarının yaşamakta olmasına işaret ederek yaptıkları neşriyatı hakikatmış gibi kabul etmiş ve bu nevi dualardan korkmanın yersizliğini ciddi olarak anlatmağa çalışmıştır. Müellif, muasır İngiliz müsteşriki H.A.R. Gibb'ın 1949 da neşrolunan Türkiye'de islamiyetin devletten ve hayattan ayrılmış, halk içinde din olarak kalmış olmasına rağmen "bu dinin içtimaî hayatı tanzim eden Şeriatten ayrılması, ona şahısların vicdan meselesi şekli verilmek istenmesi her vakit ulemanın muhalefetini doğurmuş ve doğurması icab eder," gibi sözlerini, islahat tecrübelerini "imagination romantique," gibi telâkki ettiğini gösteren ifadelerini nakletmiştir (166-7). Eserin daha başında Lord Cromer'in asrileşme hareketleri hakkında hemen aynı mealde söylenen "islamiyet islâh edilmez, islâh edilen islamiyet artık islâm değildir, o artık başka bir şey-dir," sözlerini Prof. Jaschke kendisi gibi düşünen Richard Hartman'ın sözleri ile kapatıyor; ki daha 1928 senesinde neşrettiği eserinde "şeriattın tarihte tekâ-mül etmiş olan şeklini istimalden kaldırdıktan sonra da modern islâmda kuv-vetli ve hakiki dinî hayatın yaşaması mümkündür," demiştir.

ITED, c. I (Cüz. 1-4). s. 151-153, 1953

GEDENKWORT

GOTTHARD JÄSCHKE (1894-1983)

Zum Gedenken

VON

BERTOLD SPULER

*Hamburg*ERGÄNZUNG ZUM SCHRIFTENVERZEICHNIS
GOTTHARD JÄSCHKE SEIT 1973**Nachtrag zu WI N.S. Bd. 15 (1974)*

VON

WERNER SCHWARTZ

Bonn

I. Artikel und Buchbeiträge

1973

Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, II: Mudanya Mütarekesinden 1923 sonuna kadar (11 Ekim 1922 — 31 Aralık 1923), (Geschichtskalender des türkischen Befreiungskampfes, II: Vom Waffenstillstand von Mudanya bis Ende 1923, 11.10.1922—31.12.1923) Ankara 1973: *Türk Tarih Kurumu Basımevi*, 16. Reihe, Nr. 12a, VIII+49 S.

1974

VI. Mehmed'in İngiltere'ye ikinci anlaşıma teklifi (Zweites Vertragsangebot Mehmeds VI. an England), in *Bulleten T.T.K.* 38 (1974), S. 493-497.

Von der Arbeit des Hilfsbundes in Marasa 1927, in *Nachrichten des deutschen und schweizerischen Hilfsbundes für christliches Liebeswerk im Orient* 76. Jg., Nr. 1, 1974.

1975

Grundlinien des Kemalismus und ihre Geschichte, in *Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu*, Istanbul 1975, S. 1-21.

Findikoglu'na Şükran Borcum, in *Sosyoloji Konferansları İstanbul XII* (1975), S. 5-8.

Die moderne Türkei und der Islam, in *Informationsdienst Wiesbaden* Nr. 32, Feb. 1975.

* Für Ergänzungen und Verbesserungen ist Frau Mihin Lugal, Ankara zu danken.

Gerade hatten wir alle — seine Kollegen, Schüler und Freunde — uns darauf vorbereitet, Gotthard JÄSCHKEs 90. Geburtstag (am 8. April 1984) festlich zu begehen und ihm dabei unser aller Verehrung und unsere Anhänglichkeit zum Ausdruck zu bringen. Da erreichte uns die traurige Kunde, daß er kurz zuvor, am 29. Dezember 1983, im Hause einer seiner Töchter, Frau Ulla Baumgart, in Essen-Kettwig friedlich eingeschlafen ist. Dort lebte er seit dem Hinscheiden seiner Frau. Bis wenige Wochen vorher war er — wiewohl körperlich behindert — geistig lebendig geblieben, konnte weiterarbeiten und war eng mit dem Leben seiner Kinder und Enkel verbunden.

Damit hat sich ein Lebensweg vollendet, der mit seltener Treue einem wissenschaftlichen Ziel verbunden war: der Beschreibung der modernen Entwicklung der Türkei seit dem Wirken Kemal ATATÜRKs. Diese Zeitspanne — viele Jahrzehnte — ist für uns alle, ist auch für die Türken selbst untrennbar mit dem Namen Gotthard JÄSCHKE verbunden.

Der Unterzeichnete hat anlässlich des 80. Geburtstags des Verewigten versucht, seine wissenschaftliche Leistung zu würdigen (vgl. WI, NS 15/1974 S. 1-4 mit anschließendem Schrifttumsverzeichnis); darauf darf an dieser Stelle verwiesen werden. Sein Schaffen hat auch über das „biblische Alter“ hinaus angehalten: ein Verzeichnis von Gotthard JÄSCHKEs letzten Arbeiten ist im Anhang zu diesen Zeilen zusammengestellt.

So nehmen wir Abschied von einem der Großen unter uns Orientalisten in dem Bewußtsein, daß sich in Leben und Werk an ihm das Wort der Heiligen Schrift verwirklichte: „Sei getreu bis in den Tod, dann will ich Dir die Krone des Lebens geben“ (Offb. 2, 10).